

Hver vår ved tjæremila gikk far ved dag og natt

-av Odd Bjørklund

Hver ledige høst begynte den gamle tjærebrennar'n i rotskogen og bryte opp rotstubber før snøen og telan kom i bakken. Det var årlige tjærebrenn langt borte i åsene og urskogene hvor naturen selv hadde regulert, det var rotstubber og nedfall i skog og hei, ofte langt borte fra hjemmet. Før oktober og vinteren meldte sin ankomst og frosten kom ofte overrumplet på bondens åker og potetland, værgudene var nådeløse.

Arbeidet på gården med husstellet og buskappen ble overlatt til kjerringa og ungene, det ble å kave i jord og issørpe for å få poteta opp av jorda. Og ble det uår og dårlig med potet, blev det knagert, for den var jo halve føden. Man hørte ofte: «Har dåkk fått mykje potet dåkk da?» I sommermånedene ble det ofte hektisk. Fra våren av kom borkløyvinga borte i liene. Det måtte være never til tjæremila.

Dessuten ble det jo tørr, god brennved til vinters, og det blev bork til garving. Det ble høyonn og foring langt borte i utslåttene, og hjemme på gården gikk mor med sin omsorg, for alt skulle være vasket og rent.

Er alt høyet kommet i hus? har vi tatt nok av løvkjerner. Det blev ofte lang dag fra tidlig om morgenen til sene kvelden, med fjøset, kjerning og ostegryte, klesvask, gulvvaske og matlagning.

Men det var sjelden fred å få, ei ku hadde slitt seg og gikk løs, man hørte rautinga over gården. Det var et alo borte i fjøset, de ga selv beskjed når noe var i «gjære» med kalvinga - og kalven var kommet i palen.

Og når lidenskapen tok overhånd ga jo kyrne enda sterkere beskjed. Det kunde være lang vei til oksa. Bare å ut i all slags vær - i storm og kulde. Men hvem skulle gå med kua til oksa? Det var bare en selvfølge, man lærte

å forstå, det var naturens gang. Har ho Asia tatt kalv? Og lurte på om ho Stjerna blev senbær i år? Ho Rølin hadde jo sprunget opatt, så ho blev noe sen utpå varen. Om høsten og i sopptida streifet kyrne innover skog og fjell, og geita fór til fjells opunder toppene, for ho hadde fått vanen på fjellgraset.

Men buskappen måtte hentes hjem til sommerfjøsene og melkinga, hvor ofte mor satt og ventet med bunningen, skoljer og melkekoppene. Det var dårlig med melkevogner i den tid, det var å traske hjem med børtrean på nakken med melken som måtte ned i kjøla til avkjøling for kjerning og ysting neste dag.

Sjelden fritid, kanskje den eneste «lisa» på dagne var morgen og kveld under kujuret.

I skumringstimen borte ved gruva satt mor så mang en gang med bøting og stopping eller i de lange kveldstimer i lysskjæret fra talglyset og parafinlampa. Far måtte i smia eller reparere stuttingan, eller satt inne med gruva og sydde komoger til ungene langt ut i de sene kveldstimer.

Fra tidlig av i nybyggertiden kom tømmerdriftene igang innover Maursund-skogene, det blev derav mye rotstubber gjennom tidene. Om våren i flommen kom fløtinga ignag nedover elva gjennom fosser og stryk helt til Moastøa. Men fra først av var vannkraftsagene i drift oppe under forssefallene. Så ferdasvegen over fjellet til Storsteinnes og nedover dalen til Målsnes med bord, bork og tjerelast har mye å fortelle.

Tømmerfløtinga var ofte farefullt forbi fosser og stryk. Historien forteller om mange tragedier nedover Målselva i de første nybyggerår. Det var gjennom tidene syv av de første dølinger som kom for nære dragsuget med sine båter og flåter og gikk

utover Malangsfossen. Det var flere ulykker oppe i elva også.

Fra tidlig høsten av bar det til rotskogs. Det var bare våger og handmakt i den tid. Noe senere blev det brukt dynamit som gjorde det noe lettere å få rota opp av bakken. Så kom lunninga igang ned til mileplassen, kanskje med repet og kjelken, eller gampen som måtte dra det tunge lass. Det var oftes lang vei til rotskogen. Som regel ut grytidlig om morgenen i måneskinn, så var man fremme når det grydde av dag. Det var ikke så sjelden at hesten måtte bruke tryger, skaren bar ikke. Det knitret og knaket i vinternatten, hesten pustet tungt i motbakken, man hørte skroppet av «kistavene og sleden. Man stanset og lyttet til skogens og vinternattens lyder. Rypesteggene kakler (Kurret) oppe i viebuskaset og haren hadde laget «galdrer». Man så revespor hist og her som hadde lusket etter musesporene, som var ophavet til en dødstragedie borte under en rotstube. Mens ekornet satt trygt og fredelig oppe i furutoppene og gnog på sine frukter.

Med ett kunde høres et susende skjelven over furuskogen, det var flokker av årfuggel som blev oppskremt, det var raptjukt av

flokker utover skogene. Det var brukt barhytter, og snarene blev tvinnet av hestetagl.

Hesten var drivende våt og pustet tungt i motbakkene, skumfrådene lå rundt bislet. Det bar over støkk og hei til rotlunnene som skulde frem til tjeldplassen, det var stabasiøst for folk og krøtter.

Utover januar kom rotlompinga i gang, sagsvansene gikk i dagevis, det vart lompa rot og stabla i høye kåster. Derefter utover vinteren begynte spikinga som var et langsommelig og nøye arbeide som tok måneder, det måtte skåres og flises og alt som heter «fösk» måtte bort. Det var ofte muntert med spikestabben, drengene var tilfreds med den usle kronespengene og full kost. Utpå våren måtte tønnearbeidet gjøres, de måtte kunde alt, det var ingen fritid. Når telen var gått ut av bakken måtte mila bygges, og torv landet var jo forutsett like ved mila.

Det ble også gampen som måtte ta det tunge tak. Tømmer, never og torv måtte være på plass ved mila. Men høydepunktet var jo tjæreved - innlegginga. Da kom naboene, det var gjensidig hjelp. Og rundt oppe i mila gikk praten sin lystige gang, der servertes historier og hendelser fra for-dums tider. Ettrapunsj var kan-

skje ofte bestilt fra Trondheim. Den kom på trekagger, eller de hadde selvbygget mjød. Sagnet sier jo at hemkoken ikke kom, og blev produsert i bygda før 1924.

Når mila skulde tennes måtte det være vindstille. Med sterk vind kunde varmen ta overhand og mila ble brennt skjæv. Den måtte til stadighet passen med torv, og det måtte tappes ca. hvert 20de minut. Slik var rytmen hver vår ved tjæremila.

Tjærebrennet var attåtneringen i hine hårde dager, og de mest fornødne matvarer fikk man jo som regel hos den snille handelsmannen på «krita» til mila var brennt og tjæren var kommet i lønner.

Det var St. Hans og midtsommer, mor og ungene kom på besøk med rømmegrøt og «Larsbakels» til kaffen. Det lå et skoddeteppe av tjærerøk utover dalen, det var tjærelukt i heggeblomstringen og midnattsolen med den purpur-røde kveldssolen som ga dette larvesprakende billede i midtsommernattene. Og hver vår ved tjæremila gikk var ved dag og natt.

De gamle forfedre var slagferdige og poetisk av seg. Strofer og sannferdige historier ble servert oppe i tjæremila. Det er minner om de gamle som aldri dør.

Kongsli Bygdemuseum

- av Odd Bjørklund -

Dette brudebilledet er fra Kongsli med Gudrun Messeltmo og Anders Kongsli gift i 1918.

Med alle sine slektninger og bygdefolk. Man ser med vemod på disse slitets trælere av de eldre på billedet som var med å bygge opp våre hjem i denne vidunderlige vakre dalen. Og som gjorde det til et triveli bygdesamfunn for hele etterslekten.

Kanskje disse forfedre på billedet ville ha et minne fra seg og sine på Kongsli Bygdemuseum, som forteller historien fra de første årene oppe i ødemarken.

Det er mange år siden Kongsli Bygdemuseum ble innvidd, derfor var det interessant å se innom igjen, som jeg gjorde nu siste sommer.

Med forbauselse ser man svært lite gjenstander som skulle ha vært gitt til museet fra gårdene. Begge loftene i 2dre etg. var så og si tomme, kammerset likeså. Det burde være en plikt å ha et minne fra hver gård på museet i Kongsli, et minne om våre forfedre som kavet i jord og issørpe, somstet og stridde så for tilværelsen i de knagre år.

Kanskje ligger det gamle ting rundt om på gårdene, ute i låver og stabbur og mugles bort. Hvorfor ikke tenke på de gamle med et lite minne om ikke annet som et trau, form, kjeve, eller gamle billeder. Det var ikke så mye som en eneste melkeask å se der. Ting var kommet inn, men noen hadde vært og hentet de tilbake igjen. Kan slikt gå an? Men kanskje noen samler i lader i drømmen om å få noe med seg? Eller blir

Bryllupsfeiring på Kongsli i 1918.

det delt til arvinger som kanskje en vakker dag havner for vær og vind til andre kommuner? Det skulle være en plikt å tenke på forfedrene med et lite minne på Kongsli hvor minnene vil bli

bevart om så i hundreder av år. Bring et minne til Kongsli Bygdemuseum, stort eller lite, gammelt eller noe grått, til minne om våre forfedre som må få leve i fremtiden.